

Preekschets en voorbede

Thema: 'Gezicht geven aan Barmhartigheid'

6 november, 32ste zondag door het jaar

1. THEMA WILLIBRORDZONDAG

Hieronder vindt u handvatten voor het thema van Willibrordzondag dat aansluit bij het Heilig Jaar van de Barmhartigheid: 'Gezicht geven aan barmhartigheid'. Al sinds 1949, kort na de oprichting van de Wereldraad van Kerken, vierten we Willibrordzondag met een gebed voor de eenheid van Kerk. De Heilige Willibrord, een Engelse monnik en verkondiger van het Christelijk geloof, die in een klein bootje de Noordzee durfde oversteken. Al was hij niet de eerste die in ons land het Christelijk geloof verkondigde, zijn inbreng was zó fundamenteel dat hij de stichter van de Nederlandse kerk wordt genoemd. Typisch Rooms Katholiek, lijkt het misschien, om zo'n heiligendag te vieren, maar we mogen dankbaar zijn dat we juist op deze feestdag aandacht geven aan onze oecumenische opdracht, dat we onze zusters en broeders van andere Christelijke Kerken bij dit feest betrekken. Maar ook tot voorbij de grenzen van ons 'Roomse erf' inspireert Willibrord de oecumene. Deze heilige overstijgt blijkbaar scheidingen die wij in de laatste vijf eeuwen hebben veroorzaakt. Hij is patroon van de 'oud-katholieke – anglicaanse' samenwerking en in het nieuwe Liedboek staat het lied 'Wij offerden aan goden, ter nagedachtenis aan Willibrord, apostel der Nederlanden' (Liedboek 743),

Wij blijven op U hopen
uw toekomst, uw advent!
Breek onze kerken open,
zodat men u herkent
ter wille van het woord,
uw naam die wij belijden,
als in de eerste tijden,
de dag van Willibrord.

2. DE SCHRIFTLEZINGEN

Eerste Lezing: 2 Makk. 7, 1-2. 9-14

De weinig verheffende context

De boeken van de Makkabeeën gaan evenzeer over de onderlinge machtsstrijd in Judea als over de onafhankelijkheidsstrijd van Judea tegen de Macedonische en Seleucidische koningen (168 v. Chr. tot 142 v. Chr).

Het eerste boek van de Makkabeeën heeft vooral propagandistische trekken, maar het tweede boek heeft een meer religieus en profetisch karakter: Wanneer de Joodse levenswijze verwaarloosd wordt, volgt straf. Trouw aan God kan de geschiedenis een positieve wending geven.

Voorbeeldige gelovigen

De enige Makkabeeër in dit boek is Judas de Makkabeeër. Hij is niet enkel krijger, maar vooral een te bewonderen geloofsheld. De eeuwen door hebben echter ook de martelarenakten uit dit boek indruk gemaakt: De geweldloze zelfopoffering van de bejaarde Eleazar en van de moeder met haar zeven zoons werden door de kerkvaders aangehaald om de (potentiële) martelaren van de jonge kerk te bemoedigen en aan te sporen tot trouw aan het geloof.

Volharding door geloof in de verrijzenis

In de Eerste Lezing gaat het over de moeder met haar zoons die worden gedwongen deel te nemen aan een heidens ritueel, waarbij varkensvlees wordt gegeten. De lezing beperkt zich tot de vier oudste broers. Het lezing bespaart de kerkgangers de verzen 3 - 8: de gruwelijke marteling van de oudste zoons. Dat is geen ernstig gemis. Ook de Bijbelse schrijver zelf wilden niet dat we zouden blijven hangen in de gruwelijkheden.

De oudste zoon refereert aan de aanleiding van de gruwelijkheden en betuigt zijn trouw aan de Joodse leefregels. Met de keus voor de tweede, derde en vierde zoon kiest het lectionarium uitdrukkelijk voor het getuigenis van het geloof in de verrijzenis en het eeuwig leven.

Tussenzang Ps. 17(16) 1,5-6,8b en 15

Het smeekgebed van de rechtvaardige

Psalm 17 is het smeekgebed van een bedreigde gelovige: "Luister, Heer, hoor mij, wend uw oor naar mij, spaar mij, verberg mij."

God beschermt de vrome, de rechtvaardige. De psalmist weet zich Gods oogappel, volgt Gods wegen en wetten en is standvastig in de vervolgingen. God zal hem beschermen, zoals een moedervogel de jongen met haar vleugels beschermt.

De gelovigen bidden: "uw aanblik verzadigt mij als ik ontwaak." Als U naar mij omziet, mag ik ook hopen op redding. Mogelijk verwijst de zin ook naar het gebruik dat aangeklaagden 's nacht in het heiligdom asiel konden krijgen, wachtend op een eerlijk oordeel voor het gerecht in de morgen.

Tweede Lezing: 2 Tess., 2, 16-3, 5

Een context van vervolging

In de Handelingen van de Apostelen lezen we met hoeveel tegenstand de eerste Christenen worden geconfronteerd. Er zijn spanningen met Joodse geloofsgenoten in de synagoge, maar ook met de heidense omgeving. Paulus sticht de christengemeente van Tessalonica rond het jaar 50 (Hand. 17, 1-10). Hij schrijft zijn eerste brief enkele maanden ná de stichting van de gemeente. De tweede brief lijkt aan het einde van de eerste eeuw geschreven, maar de schrijver sluit nauwkeurig aan bij de stijl en de onderwerpen van de eerste brief.

Bijvoorbeeld bij het thema vervolging: "Wij roemen dan ook over u in de gemeenten van God, omdat uw geloof standhoudt onder al de vervolging en onderdrukking die u moet verduren."

Dankzegging, bemoediging en gebed

In de perikoop van deze zondag dankt de schrijver de gemeente voor haar duurzame trouw aan God en zegt hij God dank voor zijn trouw. In een gebed vraagt hij God om zijn kerk te bemoedigen en roept hij de gemeente op om stand te houden. In 2 Tess. 3,1 wordt aan deze Christenen in de verdrukking zelfs gevraagd: "Bidt voor ons!"

De Tweede Lezing oogt vriendelijker dan de Eerste Lezing, maar gaat over eenzelfde context van vervolging.

Evangelie Luc., 20, 27-38 of 20, 27. 34-38

De aanstaande passie

Jezus is in Jeruzalem en heeft de kooplui uit de tempel gedreven. De naderende ondergang van Jeruzalem is voelbaar, maar ook de naderende arrestatie van Jezus zelf. Jezus, een man van het volk, raakt in een twistgesprek met de sadduceeën, een religieuze groepering met mannen van aanzien. Valstrikken worden geplaatst om Jezus te kunnen grijpen.

De evangelist zelf wijst echter expliciet op een context van verkondiging (20,1 en 21,37-38). De verschillende twistgesprekken zijn dus tevens een reeks leergesprekken. Jezus wordt aangesproken als 'leraar'. Hij wordt bevraagd en doceert.

Het tijdelijke tegenover de verrijzenis

Het evangelieverhaal rijmt op een merkwaardige manier op de eerste lezing. Opnieuw zeven broers en opnieuw het geloof in de verrijzenis.

De sadduceeën menen dat het geloof in de Verrijzenis nergens expliciet in het Oude Testament voorkomt. Voor Jezus is het volkse verrijzenisgeloof geworteld in het hart van de schriften.

Hij verwijst naar de openbaring op de Horeb, waar God zich laat kennen als de God van Abraham, Isaak en Jakob. God zal in zijn barmhartigheid het verdrukte volk bevrijden.

Jezus laat de sadduceeën zien dat de verrijzenis de tijdelijkheid en de beperkingen van dit leven overstijgt. Vlak voor zijn arrestatie en lijden nodigt Jezus ons uit om ons toe te vertrouwen aan 'de andere wereld', aan God, een perspectief dat consequenties voor je manier van leven.

3. PREEKSCHETS EN VOORBEDE

Preekschets

Anouar woont in Iran. Op zijn werk komt hij in aanraking met Christenen en spreekt graag met hen over het geloof. Hij houdt van hun verhalen over de profeet Isa (Jezus), want die verhalen laten op een prachtige manier iets zien van Gods barmhartigheid. Als moslim vindt hij barmhartigheid en respect nou

juist waardevol. Gevoed door zijn nieuwsgierigheid wil hij ook weten waarom Jezus, volgens zijn christelijke collega's, zijn leven had geofferd op het kruis, en wat het betekent dat hij is verzezen! Pratend en zoekend vindt Anouar een nieuwe richting in zijn leven en laat hij zich dopen. Hij wordt christen. Aanvankelijk blijft zijn overgang tot het Christendom verborgen, maar hij weet: op een dag komt het uit. Dan is zijn leven niet veilig meer. Met zijn vrouw spreekt hij af om in stilte Iran te ontvluchten en een nieuw thuis voor zijn gezin te gaan zoeken.

Het gruwelijke verhaal over de marteldood van de zeven broers kunnen we niet afdoen als een uitwas uit de primitieve en donkere fase van de geschiedenis. Integendeel, voor Anouar is het zijn grote angst dat hij iets dergelijks mee moet maken, als zijn bekering bekend wordt. Onze tijd kent meer vervolgd en martelaren dan de tijd van de Makkabeeën en méér dan de eerste eeuwen waarin de Christenen in het Romeinse Rijk werden vervolgd. Het verhaal van Anouar is een voorbeeld, want onder de mensen die vanwege hun geloof vervolgd worden, zijn christenen veruit in de meerderheid (80%).

De apostel Paulus schreef ooit: "Wanneer één deel van het Lichaam van Christus lijdt, delen alle andere in het lijden" (1 kor. 12,26). Hij maakte daarmee duidelijk dat martelaren niet sterven als enkelingen, los van een gemeenschap, maar dat zij maken deel uit van een gemeenschap. Het lijden van de martelaar is de pijn van de kerk, het Lichaam van Christus. Anouar is, net als wij, deel van hetzelfde Lichaam van Christus; en een belangrijk deel, want de kerk in het westen heeft nood aan Christenen die bewust voor hun geloof kiezen.

Een organisatie als Islamitische Staat heeft goed gezien dat er een fundamentele band is tussen christenen: Of ze nou Orthodox, protestant of Rooms Katholiek zijn, voor de strijders van IS zijn ze allemaal 'van Christus'. Wat hen betreft maakt iedere christen deel uit van hetzelfde Lichaam van Christus. Om deze reden heeft Paus Franciscus de standvastigheid van de vervolgte christenen dan ook een inspiratiebron voor de oecumene genoemd.

Natuurlijk is er onder de vervolgte christenen twijfel en wanhoop, dat is altijd geweest en daarom wordt mensen als Anouar in de brief aan Tessalonicenzen ook bemoedigd: "Moge God, onze Vader, jullie harten sterken met alle goeds, en jullie verlossen van jullie vervolgers" (2 Tess 2). En psalm 17 is niet enkel een gebed van lang geleden, maar het is ook het gebed van Anouar: "Luister, Heer, want mijn zaak is rechtvaardig, let op mijn luid geroep."

In het gebed van de rechtvaardige schuilt de hoop dat God barmhartig is. God, zie alsjeblieft om naar de vervolgte'. De gelovige kan in zijn gebed het levende geloof vinden dat vervolgers niet kunnen vernietigen. In dat geloof zegt de vierde broer in de Lezing uit de Makkabeeën "Het is niet zo erg door mensen omgebracht te worden, wanneer wij mogen vertrouwen op Gods belofte dat Hij ons weer zal laten verrijzen,". Het geloof in de verrijzenis sterkt de harten van vervolgte gelovigen; dat was zo in het verleden en dat is tot op de dag van vandaag. Daar kan geen vervolger tegenop.

Tegenover deze serieuze en heftige Bijbelteksten is de discussie over de verrijzenis in het evangelie wonderlijk triviaal. De casus waarmee de Sadduceeën vlak voor zijn lijden en sterven lastig vallen is zó ver gezocht, dat we de vraag moeilijk serieus kunnen nemen.

En dat is nou precies wat Jezus ook doet. Alsof hij wil zeggen: Begrijpen jullie dan helemaal is van de verrijzenis? "In de andere wereld wordt niet gehuwd en ten huwelijk gegeven," zegt hij. En hij brengt de discussie letterlijk op een ander niveau: "De Heer is geen God van doden maar van levenden." God is barmhartig, Hij is groter dan het geweld.

Wij, in onze kerken, kunnen moeilijk meevoelen met het probleem van de Sadduceeën. Maar kunnen we wel meevoelen met Anouar. Kunnen we medelijden voelen? Lijden wij mee met de vervolgte christenen? Of is het resultaat van de lawine van nieuwsberichten dat we juist gevoelloos voor alle leed worden? Veroorzaakt de massiviteit van het vele geweld dat onze broeders en zusters anoniem worden?

En wat zijn de gevolgen voor ons zelf? Kunnen we nog voelen dat ons eigen lichaam, het Lichaam van Christus waarvan we deel uitmaken, geschonden wordt?

Anouar is een vervolgte christen. Hij heeft een naam (een moslimnaam) en een gezicht. Op zondag schuift hij stilletje aan in één van de kerkbanken van een kerk; misschien wel onze kerk. En wij.., zien wij een vluchteling, een buitenlander, of zien we een broeder in Christus? Kan wij iets voelen van zijn pijn?

En vanuit Anouar gezien: Treft hij in onze gemeenschap het geloof aan waartoe hij zich bekeerd heeft: Het geloof in de Verrijzenis dat sterker is dan de vernietiging. Het geloof in Gods barmhartigheid dat sterker is dan wreedheid van zijn vervolgers?

Wordt de barmhartigheid van een 'leven, sterker dan de dood' in onze gemeenschap beleefd, zodat hij hier een nieuw thuis kan opbouwen, ook voor zijn vrouw en zijn kinderen?

Voorbede

V: Zusters en broeders,
bidden we tot God die ons leven in zijn hand houdt:

L: Voor de regeringsleiders die geconfronteerd worden met een stroom vluchtelingen, dat ze in de vraag van deze mensen een vraag om barmhartigheid mogen horen.
Laat ons bidden...

L: Voor de martelaren en geloofsgetuigen van onze dagen, zusters en broeders die de vrijheid van geloof wordt ontzegd, dat God hen nabij mag zijn.
Laat ons bidden...

L: Voor de vijanden van ons geloof die meegenomen worden in een stroom van geweld waaraan ze zich maar moeilijk kunnen onttrekken, dat ook zij aangeraakt mogen worden door de zachte krachten van het geloof.
Laat ons bidden...

L: Voor de kerken in onze streken dat we vasthouden aan de blijde boodschap van Jezus Christus, en dat we weten te kiezen voor alles wat leven brengt.
Laat ons bidden...

L: Voor onze eigen gemeenschap dat we mogen groeien in de eenheid met andere kerken en dat wij open mogen zijn voor nieuwkomers die de weg naar onze kerken zoeken.
Laat ons bidden...

God, onze Vader,
de Blijde Boodschap van Jezus is een weg ten leven voor ons.
Sterk ons als de wereld om ons heen verhard
en wijs ons in moeilijke dagen de weg naar het leven.
Dat bidden we U door Christus, onze Heer....

Nihil obstat verleend door Mgr. Dr. G.J.N. de Korte
Bisschop van 's-Hertogenbosch